

KØN, SEKSUALITET OG POLITIK I EUROVISION SONG CONTEST 2007

Serbiens position i forhold til EU med udgangspunkt i Marija Šerifovićs
vinderoptræden i Eurovision Song Contest 2007

Af:
Maja Lehn og Izabella Garnett
Europæisk Etnologi

ABSTRACT: Denne artikel undersøger Serbiens positionering i Den Europæiske Union (EU) med udgangspunkt i Eurovision Song Contest (ESC) i 2007 og 2008, samt hvordan Serbiens deltagelse og sejr i ESC var med til at styrke muligheden for et EU-medlemskab efter landets selvstændighed i 2006. Artiklen argumenterer for, at Serbien i ESC fremstillede sig selv som et land, der delte politiske værdier med EU, for at øge sine chancer for et EU-medlemskab. Dernæst argumenterer artiklen for, at den serbiske sangerinde Marija Šerifovićs deltagelse og sejr i ESC og hendes virke som EU-ambassadør er blevet brugt til at signalere, at landet accepterer minoriteter. Artiklen viser, hvordan Šerifović bliver set som en Anden både gennem en politisering og et efterfølgende forsøg på afpolitisering af EU samt gennem hendes køn, etnicitet og diskursen om hendes formodede seksualitet.

NØGLEORD: Eurovision Song Contest, Serbien, køn og seksualitet, det europæiske fællesskab.

Indledning

Hvert år samles folk fra hele verden foran skærmen for at overvære den store musikalske begivenhed Eurovision Song Contest (ESC) - skabt som en begivenhed med apolitiske idealer for at styrke det europæiske fællesskab efter 2. Verdenskrig. Som en del af Europas samarbejdsstrategi blev European Broadcasting Union (EBU), en forening af nationale radio- og tv-stationer i Europa, oprettet i 1950. EBU etablerede i 1956 sangkonkurrencen Melodi Grand Prix, der i dag er kendt som Eurovision Song Contest.

Det økonomiske og politiske samarbejde Det Europæiske Fællesskab (EF) blev i 1993 til det, vi i dag kender som Den Europæiske Union (EU), som i skrivende stund består af 27 medlemslande. Flere af de lande, der søgte om medlemskab, er lande, som tidligere udgjorde Jugoslavien og flere af de nu selvstændige lande begyndte at deltage i ESC. Et af disse lande var Serbien, der først deltog i konkurrencen som en del af Jugoslavien i 1961 og derefter som Serbien & Montenegro i 2004 og 2005. I 2007 stillede Serbien op for første gang som et selvstændigt land og vandt med sangen *Molitva* sunget af Marija Šerifović.

Artiklen undersøger Serbiens positionering i Den Europæiske Union (EU) med udgangspunkt i ESC i 2007, hvor Serbien vandt og året efter, hvor det serbiske præsidentvalg fandt sted, samt hvordan vinderoptræden var med til at styrke muligheden for et EU-medlemskab efter landets selvstændighed i 2006. Artiklen undersøger følgende spørgsmål: Hvordan bliver Šerifovićs køn, etnicitet og antagelsen om hendes seksuelle orientering italesat blandt serbiske ESC-fans og af vesteuropæiske medier? Hvordan bliver Serbiens positionering i forhold til EU afspejlet gennem politiske interesseorganisationers benyttelse af Šerifovićs sejr?

Empirisk tager artiklen udgangspunkt i syv interviews med serbiske ESC-fans, som alle i artiklen er anonymiseret. For at få et indblik i diskursen omkring Šerifovićs deltagelse og sejr i ESC i 2007 og frem er analysen derudover baseret på online artikler fra vesteuropæiske og serbiske medier.

EU som fællesskab

En stor fortæller for, at EU skal danne rammerne for et politisk fællesskab baseret på fælles demokratiske værdier, er filosof og sociolog Jürgen Habermas. Han argumenterer fx i *Why Europe Needs a Constitution* (2001) for, at fokus hos EU-medlemslandene ikke bør være på borgernes etnicitet og historie, men derimod på retten til at være en stat og et demokratisk samfund (Habermas 2001: 15). Et af de paradokser, Habermas efterlader, er, at EU er nødsaget til at ekskludere andre, hvis det vil inkludere nogen.

I modsætning til Habermas' idé om EU som et demokratisk samfund står det romantiske kulturbegreb, som EU's mangfoldighedsideal er baseret på. Et af EU's mål er at skabe mangfoldighed gennem en kulturpolitisk strategi, der går ud på, at alle kulturer i Europa skal respekteres og udfoldes, hvilket tydeliggøres med EU's slogan *Enhed i mangfoldighed* (Andersen og Sandberg 2010: 227). Dette kulturbegreb kan kritiseres for i sig selv at være ekskluderende og partikulært, hvilket understreger EU's egentlige paradoks – at det for at kunne inkludere nogen, er nødsaget til at ekskludere andre. Det resulterer i, at EU forsøger at gøre op det romantiske kulturbegreb ved at afpolitisere folkebegrebet og lægge vægt på det som værende kulturelt frem for politisk (ibid.).

Balkanisme som diskurs

Historikeren Maria Todorova er stærkt inspireret af Edward Saids begreb orientalisme (2002 [1978]), som hun videreudvikler i *Balkanism and Orientalism: Are They Different Categories?* (2009) med sit begreb balkanisme (Todorova 2009: 3), der bruges til at beskrive Balkanlandene som en Anden i Europa (ibid.). Denne tvetydighed resulterer i, at Balkan fremstår som et produkt af et europæisk forsøg på at vestliggøre og demokratisere regionen. I modsætning til Orienten er Balkan et historisk og geografisk konkret sted, og hvor Orienten fremstår som en uforenelig modsætning til Vesten, er Balkan kendetegnet som en *overgang* mod Vesten (ibid.: 11). Selve diskursen om Balkan medfører, at Balkan er blevet synonym for det primitive og barbariske set i forhold til et såkaldt civiliseret Vesteuropa, hvilket medfører, at Balkan ikke ønsker at tilpasse sig den såkaldte civiliserede verden. Todorova beskriver Øst og Vest som modsætninger opdelt ud fra deres politiske, kulturelle og religiøse forskelle (ibid.). Derudover forklarer hun det (især) vestlige syn på Balkan som en metaforisk bro mellem Østen og Vesten og mellem Europa og Asien, hvor Balkan ikke bliver

anskuet som de andre, men som et *ufuldstændigt selv* (ibid.: 16, 18). Sagt med andre ord bliver Balkanlandene både set som et *dem*, der står overfor et (vest)europæisk *os*, og som en ufuldstændig del af det europæiske *os*.

Med inspiration fra historiker Bo Stråth's begrebsbrug i *Europe as a Discourse* (2000), forstås Europa i denne artikel som en diskurs snarere end et territorium. Ifølge Stråth lægger diskursen rammerne for et politisk og ideologisk projekt, hvor den europæiske identitet altid indebærer at være både eksklusiv, inkluderende og afspejlet i den *Anden* (Stråth 2000: 15). Denne Anden bliver ifølge Stråth oftest udgjort af en Anden, der er uden for det diskursive Europa (ibid.). Lande, der befinder sig i en venteposition ved at være EU-ansøgerland eller -kandidatland, men samtidig deltager i europæiske sports- eller musikarrangementer såsom ESC, befinder sig ifølge Stråth i en form for at høre til uden helt at høre til. I denne artikel undersøges Serbien som værende denne form for Anden.

Køn som optræden

I artiklen *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory* (1988) skriver filosof og queer-teoretiker Judith Butler, at køn er en optræden, der bliver indøvet og genopført (Butler 1988: 526), samt at det er gennem en række optrædener, at kroppen bliver til sit køn (ibid.: 523). Krop, og dermed også køn, er derfor ikke noget, der bare ér, det er noget, der *gøres*. Ifølge Butler eksisterer der en kulturel konstruktion, hvori det naturlige køn bliver associeret med en naturlig tiltrækning til det modsatte køn (ibid.: 524). Der er altså en forventning om, at kroppen *gør* et binært køn og *gør* heteroseksualitet. Køn som en optræden kan ses på to måder, enten som en teatralisk rolle eller som en social rolle. Sammenhængen mellem disse to roller er kompleks, og det er derfor ikke let at adskille de to (ibid.: 527). En af forskellene er dog, at køn i en teatralisk kontekst ikke bliver reguleret af sociale konventioner, da det kun er i en teatralisk kontekst, at det er muligt at se optrædenen som værende anderledes end virkeligheden (ibid.: 522, 527). Butler uddyber dette ved at sige, at en transvestit vil blive hyldet på scenen, men kan blive mødt med frygt, vrede og/eller vold uden for scenen (ibid.: 527). I artiklen forstås transvestit som værende en måde at beskrive en person, der klæder sig anderledes, end det forventes ud fra deres køn, og dette kan både gøre sig gældende på scenen, af scenen eller både *på* og *af* scenen. Det er denne forståelse af køn som en optræden, der benyttes i artiklen, i vores undersøgelse af hvordan Šerifovićs påklædning bliver set både som værende kønnet og som værende sammenhængende med hendes seksualitet.

En europæisk stemme for et europæisk Serbien

Flere indenlandske og udenlandske aviser forsøgte i 2007 at afgøre, om vindersangen var en bøn for kærlighed, Serbien eller Europa (McLaughlin 2008). Til nogens afklaring, men de flestes forvirring, udtalte Šerifović efter sin sejr: "It's a new chapter for a new Serbia" (Anastasijević 2007). Hun placerede sig allerede ved udtalelsen (muligvis ubevidst) midt i det indenrigspolitiske univers, hvor det store spørgsmål var (og delvist er), *hvordan* det nye serbiske kapitel bør udfolde sig - og vigtigst af alt - *hvilken* politisk alliance, det bør udfolde sig med. Hvorvidt den serbiske ESC-sejr var baseret på et politisk grundlag, er der blandt de serbiske ESC-fans delte meninger omkring. For eksempel mener den 26-årige informant Duško, at sejren kan ses som en belønning fra resten af Europa:

I think it was kind of like a [...] reward for good behaviour from the rest of the Europe [sic], because it was the first time that Serbia entered this [ESC] as an independent country and it was the last rift between two nations in the Balkans. And I think that Europe was happy that there wasn't [sic] any conflicts, so they were like 'yeah, good job, here's the Eurovision winner'

Han udtrykker sin skepsis over, at sejren ikke var baseret på et europapolitisk grundlag og mener, at triumfen i store træk kan ses som en belønning til Serbien fra resten af Europa på baggrund af deres nylige konfliktfrie opførsel. Her skinner det igennem, at han føler, at resten af Europa ser Serbien som et lettere tilbagestående land med en konfliktfyldt nær fortid (og på visse områder nutid), der nu nærmer sig resten af Europa og endda kan kalde sig vindere i en europæisk sangkonkurrence, hvor størstedelen af de resterende europæiske lande ser med. Landet fremstår ikke som en ufuldstændig Anden, da han nævner, at det er en belønning fra resten af Europa, hvilket indikerer, at Serbien er en del af dette fællesskab. Det fremstår nærmere som et ufuldstændigt selv, der balancerer mellem lige at have været (og til dels stadig blive set som) et meget konfliktfyldt land og nu være (og fremstå som) et mere civiliseret land, der rummer flere europæiske værdier.

Den, med Duškos ord, europæiske belønning bekræftes tilsyneladende, da EU's daværende udvidelseskommissær Olli Rehn, som var ansvarlig for det politiske angående aspiranterne til EU-medlemskab i det sydøstlige Europa, gratulerede Serbien med følgende udtalelse: "This is a European vote for a European Serbia" (Tzortzi 2007). Citatet er interessant nok i sig selv, men bemærkelsesværdigt er det især, at Tadić i 2008 med sine koalitionspartier gik under navnet *For a*

European Serbia - Boris Tadić. Det indikerer, at Rehn og EU mener, at de europæiske lande, der har stemt på Serbien i ESC, støtter op om Serbiens mulige fremtidige politiske bånd med EU. Det faktum, at Rehn to gange i citatet nævner, at det er *europæisk* - en *europæisk* stemme og et *europæisk* Serbien - er interessant, da Serbien rent geografisk set er et europæisk land. Med andre ord referer han ikke til europæisk som et geografisk anliggende, men tillægger det nærmere en kulturel og identitetsmæssig betydning. Ikke desto mindre pointerer Rehn, at det er en europæisk (formodet demokratisk) stemme og dermed, at de resterende europæiske (og de fleste af dem også EU-medlems) lande stemmer på et europæisk Serbien. At afstemningen er baseret på grundtanken om en demokratisk afstemning, ækvivalerer med EU's demokratiske værdier. Det kan betyde, at Rehn, og dermed EU, håber og giver sin støtte til, at de politiske magter i Serbien i nærmeste fremtid beslutter sig for at slutte sig til et politisk samarbejde med EU frem for Rusland, hvilket i en forstand betyder, at de vælger den europæiske vej og (for)bliver et europæisk Serbien. Rehn tildeler ESC-resultatet en politisk betydning, der kan være til fordel for EU's udvidelse og for Serbien - i hvert fald set fra EU's synsvinkel.

Når mangfoldigheden bliver sat på prøve

I december 2007 udnævnte Europa-Kommissionen femten ambassadører fra adskillige europæiske lande som en del af året for interkulturel dialog, bedre kendt under det engelske navn *European Year of Intercultural Dialogue 2008*. En af årets ambassadører var Šerifović, i programmet præsenteret som en popsangerinde, hvis opgave var at promovere interkulturel dialog ved et to-dages arrangement. Årets fokuspunkt var at promovere kulturel diversitet og at fejre mangfoldighed, hvilket stemmer godt overens med EU's slogan *Enhed i mangfoldighed* (Brussels 2008; Andersen & Sandberg 2010: 227). Om årets formål udtales der blandt andet, at det er "an opportunity to explore the 'Other' in all its forms" (Brussels 2008). Denne såkaldte Anden bliver ikke yderligere specificeret, og der bliver i det offentlige dokument ikke sat specifikke grænser for den Andens (religiøse såvel som politiske) ståsted. Det må antages, at den Anden udgøres af de forskellige europæiske lande, der hver især deltager i arrangementet og dermed repræsenterer en del af mangfoldigheden. Šerifović og de andre ambassadører repræsenterer dermed en form for Anden, men også en form for *os*.

At denne Anden, med EU's ord, bør udforskes i hele dets udformning, blev sat på prøve i januar 2008, da utallige overskrifter om Šerifovićs overraskende og formodede politiske ståsted cirkulerede verden over, og overskrifterne lød blandt andet: "Serbisk EU-sanger støtter ekstrem

præsidentkandidat” (DR 2008) og “Bo Marija Šerifović volila Nikolića?” (“Vil Marija Šerifović elske Nikolić?”) (RTV Slovenija MMC 2008). Det kom i starten af præsidentvalget frem, at Šerifović optrådte på flere af det nationalistiske parti SRS’s valgsteder, hvor hun blandt andet underholdt med vindersangen *Molitva*. Det fik flere til at spekulere på, om det nye Serbien betød et EU-kritisk Serbien, hvilket var en tanke, der vakte genklang i unionen. Talsmand John MacDonald udtalte på EU’s vegne følgende angående Šerifovićs status som EU-ambassadør:

There is a problem if the activities of any of the ambassadors turn out to be incompatible with the stated aims of the European Year for Intercultural Dialogue, which is basically about promoting mutual understanding and a sense of belonging to the European Union (Trend News Agency 2008)

Šerifović bliver som EU-ambassadør en symbolsk repræsentant for et *os*, men også for en Anden i en enhed af mangfoldighed, hvor det kræves, at hun skal indordne sig under unionens kerneværdier og principper, hvilket resulterer i en situation, hvor det pludseligt er usikkert, om hun er god nok som ambassadør. Underforstået om hun er god nok til at repræsentere denne Anden og EU’s værdier samt promovere disse. Her fremgår det tydeligt, at der er visse former for Anden, der ikke er værdig og forbilledlig nok, hvilket er bemærkelsesværdigt, for en Anden med en bestemt indenrigspolitisk (og til dels udenrigspolitisk) interesse er om muligt også en form for Anden - men ikke den ideelle form for repræsentant, som EU ønsker sig. Interessant er det tilmed, at unionen valgte Šerifović som repræsentant, da hun kommer fra et land, der på daværende tidspunkt hverken var EU-medlemsland, -kandidatland eller -ansøgerland, og alligevel forventes det, sagt med deres egne ord, at følelsen af at høre til unionen skal promoveres. Forsøget på at placere Šerifović som en progressiv og proeuropæisk figur kan på sin vis siges at mislykkes, da hun som ambassadør bliver set som en, der hører til, eftersom hun bidrager til den kulturelle diversitet, men ikke helt hører til alligevel, da hun efter sigende støtter en præsidentkandidat, der ikke støtter en serbisk proeuropæisk fremtid. Dette viser, at diversiteten hos EU altid er begrænset og betinget, da EU nødvendigvis, hvis unionen vil være *noget*, ikke kun kan inkludere, men også er nødsaget til at ekskludere. Det er et eksempel på, at EU’s afpolitisering til tider er svær for dem og at de tøver med, eller ligefrem ikke tør, at ekskludere. Dog valgte EU omsider til sidst at forsøge at afpolitiserer Šerifović i hendes deltagelse som ambassadør ved at meddele, at hun fik lov til at fortsætte, da hun har ret til sin egen politiske holdning, men de tog tilmed afstand fra denne ved at udtale, at den på ingen måde afspejler EU’s politiske holdning.

Som tidligere nævnt bliver Balkan i flere sammenhænge set som en bro mellem Østen og Vesten. Serbiens præsidentvalg kan forstås ud fra denne metafor, hvorved synet på Balkan forstærkes af den politiske uenighed, der prægede (og til stadighed præger) landets udenrigspolitiske situation. Det kan skildres som en form for at høre til, men ikke helt høre til alligevel. Uroen og tvivlen på baggrund af Šerifovićs tilstedeværelse til EU's temaår og til valgkampagnen for den radikale Nikolić afspejler en form for ikke helt at høre til hverken på den prorussiske eller proeuropæiske politiske side, men at have en politisk fod i hver lejr. Diskursen om det *nye Serbien*, med reference til Šerifovićs udsagn, danner rammerne om et meget udenrigspolitisk splittet Serbien, der ved at deltage og vinde i det europæiske fællesskab, ESC, og dermed opnå tydelig manifesteret solidaritet fra de resterende europæiske lande, samt få muligheden for at få en serbisk repræsentant som EU-ambassadør, tydeligt står med en lille fod i den europapolitiske lejr.

Heteroseksuel i fritiden?

Artiklen har i det ovenstående taget udgangspunkt i hvordan EU i sit forsøg på at inkludere, er nødsaget til at ekskludere, hvilket som nævnt har resulteret i, at Šerifović både er blevet politiseret og forsøgt afpolitiseret af EU. Artiklen vil nu fokusere på, hvordan Šerifović er blevet ekskluderet på baggrund af køn, etnicitet og formodet seksualitet. Da Šerifović deltog i, og vandt, ESC i 2007, vandt hun ikke bare som serber, men også som roma og kvinde - og i jakkesæt. Selvom Šerifović ikke beskrev sig selv som lesbisk på daværende tidspunkt, var der stadig debat og tvivl omkring hendes seksuelle orientering. I dette afsnit undersøges hvordan hendes køn, etnicitet og antagelsen om hendes seksuelle orientering er blevet italesat med særligt fokus på antagelsen om hendes seksualitet og hvilke årsager, der ligger bag denne antagelse.

Butler beskriver som nævnt, hvordan for eksempel en dragqueen på en scene kan blive mødt med klapsalver, hvorimod selv samme dragqueen kan blive mødt med vrede eller vold uden for scenens rum, hvis vedkommende stadig er i drag (Butler 1988: 527). I artiklen bruges denne udlægning af, hvornår mennesker bliver hyldet for at klæde sig anderledes, end det forventes ud fra deres køn til at forstå, hvorfor Šerifović ikke bare blev mødt med kritik, men også jubel efter hendes sejr. Dette er på trods af, at vores informant Petko sagde, at Serbien er snæversynet i forhold til LGBTQ+-befolkningen:

Well, to be honest, we are a quite narrow-minded country, narrow minded people when it comes to the LGBT-population, but I kind of think that Marija avoided that through her whole career, actually. It was evident that she was lesbian, and she is lesbian [...] I think that she has this Eurovision-winner immunity.

I 2007 i Beovizija, som er den konkurrence, hvor Serbien udvælger hvem, der skal repræsentere landet i ESC, optrådte Šerifović ikke i jakkesæt, men i blazer og nederdel. Dette kan være med til at understøtte idéen om, at hendes jakkesæt er en del af hendes teatraliske rolle, og at hendes optræden derfor ikke er et udtryk for, at hun er lesbisk eller afviger fra at gøre sit køn rigtig.

Da ESC ikke er et teater, men lægger scene til noget, som ligger et sted mellem teatraliske og ikke-teatraliske optrædener, bliver det endnu mere kompliceret for publikum at se en skarp grænse mellem deltagerens sociale rolle og deres teatraliske rolle. Hvis Šerifovićs optræden blev opfattet på samme måde som en dragqueens optræden, så var det muligt, at hun ligesom dragqueenen gjorde sit køn rigtigt uden for scenen. Hvis hendes optræden derimod blev opfattet som værende den måde, hun altid gør sit køn på, så vil det være ensbetydende med, at hun gør det forkert, og derfor ville hun blive straffet. Vores informant Dragan fortalte at han tror, at en af grundene til, at Šerifović vandt, var, at hun fremstillede sig selv som lesbisk, og at dette skaffede hende stemmer. Samtidig sagde han dog, at hendes fremstilling af sig selv som lesbisk ikke var tydeligt nok til, at det blev opfanget af alle: "Men det var ikke så klart, så også konservative lande stemmer på den, det var faktisk en meget god sang". Den samme persons optræden kan opfattes af forskellige tilskuere som enten værende deres teatraliske rolle eller deres sociale rolle og dette kan være en af grundene til, at Dragan ser det som en 'lesbisk' optræden, hvorimod at de udefinerede lande, som han kalder de konservative lande, ikke ser det 'lesbiske' i optrædenen.

Det var dog ikke kun Dragan der synes at Šerifovićs optræden var 'lesbisk'. I artiklen *Go, Marija! Eurovision's triumphant lesbian Gypsy* fra den britiske avis The Guardian skriver Germaine Greer at Šerifović for første gang optrådte som lesbisk i ESC 2007, selvom hun ifølge Greer havde været 'ude' som lesbisk siden 2004. Greer mener blandt andet at *Molitva* blev præsenteret som en "uncompromisingly lesbian love-lament" (Greer 2007). Šerifović sagde dog først til offentligheden at hun var lesbisk i 2013. I et interview med DR i 2007 bliver Šerifović spurgt om *Molitva*, som betyder bøn, er en bøn om et forhold mellem to piger eller to elskende. Til dette svarede hun at sangen handler om to elskende, og hun uddyber med at sige at sangen er "definitivt en kærligheds

bøn-sang. Ikke for nogen specielt, en bøn bare for to drenge.. nej. Men for kærlighed” (Bygbjerg 2007). I slutningen af interviewet bliver Šerifović spurgt, hvad hendes planer er for fremtiden, hvilket hun svarer følgende til:

Lige nu, at lave en af de bedste plader i mit liv. Synge til jeg bliver 40 år. Derefter nyde livet med min mand og hunde på en eller anden ø. Det vil være dejligt! (Bygbjerg 2007)

Greer går i sin artikel ud fra, at Šerifović er lesbisk, hvorimod Bygbjerg stiller spørgsmålstejn ved hendes seksualitet – og spørger indirekte ind til om hun er til kvinder. Her er det ikke relevant at Šerifović et par år senere fortæller offentligheden at hun er lesbisk, da grunden til disse spørgsmål kan findes i den måde, hendes optræden bliver set på. Det Greer og Bygbjerg fortolker som værende en lesbisk optræden, ser de i kraft af den måde Šerifović gør sit køn på, hvilket afspejler diskursen om at mennesker, der ikke klæder sig, som det bliver forventet ud fra deres køn, ikke er heteroseksuelle.

Vores informant Duško sagde, at Šerifović ikke er en typisk serbisk kvinde, og uddyber ved at sige, at det ikke er hans personlige holdning, men ”it’s just what I believe society, here where I live, expects of women. You know, it’s not to wear pantsuits”. Šerifović er altså ikke, ifølge Duško, som det serbiske samfund forventer. Dette kan være grunden til, at hun bliver opfattet som lesbisk, da hun ikke lever op til idéen om den typiske kvinde, og dermed bliver set som en, der gør sit køn forkert. Ifølge Butler er der en forventning om, at mennesker præsenterer deres køn på en bestemt måde gennem deres krop (Butler 1988: 522), hvilket blandt andet kan gøres gennem påklædning. På samme måde som at påklædning, der hører til det ’modsatte’ køn, kan være en forkert måde at gøre sit køn på, er homoseksualitet også en forkert måde at gøre sit køn på – det forventes nemlig, at mennesket er heteroseksuelt (Butler 1988: 524). Hvis Bygbjerg, Greer og Dragan opfatter Šerifovićs optræden på scenen som værende hendes sociale rolle og den måde, hun altid gør sit køn på, kan det være, at de tænker, hun er lesbisk, netop fordi hun gør sit køn forkert - altså at der må være en sammenhæng mellem to forskellige måder at gøre sit køn forkert på; at have påklædning, der er forkert og at have en seksualitet, der er forkert.

Grimt kort hår og en ny national bevidsthed

Som tidligere nævnt var det i 2013, at Šerifović sagde til offentligheden, at hun er homoseksuel. Det vides ikke, om hun faktisk identificerede sig selv som homoseksuel i 2007, da hun vandt ESC, men det vides, at hun blev, og bliver, betegnet som kvinde og serbisk-roma.

Et eksempel på, hvordan Šerifovićs liv er blevet gjort mere besværligt grundet hendes køn, etnicitet og formodede seksualitet, er, hvordan medierne, heriblandt de serbiske, har dækket hendes deltagelse i ESC. Dejan Anastasijević skriver i artiklen *Serbs Cheer a Eurovision 'Conspiracy'* (2007) i Time Magazine, at Šerifović blev mødt med modstand af flere af de serbiske aviser, hvoraf nogle fokuserede på hendes etnicitet, altså at hun er roma, eller forsøgte at 'afsløre' hende som lesbisk, mens andre kritiserede hendes udseende ved at sige, at hun var "too ugly to represent Serbia" (Anastasijević 2007). Vores informant Petko siger også, at han oplevede, at folk forventede en, der var "more beautiful or prettier or something like that", men i stedet var det Šerifović, der stod i et jakkesæt med "short ugly hair, literally".

En af grundene til, at Šerifović endte med at repræsentere Serbien, kan have været, at hun var en Anden i kraft af sit køn, sin etnicitet og formodede seksualitet, og at Serbien ønskede at være, eller vise, at de var en nation, der ikke havde noget imod ovennævnte minoriteter. Eftersom at Serbien senere søgte om medlemskab i EU, er det muligt, at Serbien i 2007 allerede tænkte på at vise resten af Europa, at de var et land, som delte værdier med EU.

Dette har de gjort ved at bruge Šerifovićs optræden til at vise, at de accepterer kvinder og etniske minoriteter nok til at lade en kvinde, der er serbisk-roma, repræsentere dem i ESC. Urolighederne under Pride-paraden i Beograd i 2010 kan give os et indblik i, hvordan det kunne gavne Serbien at skabe eller vise udadtil, at de forsøgte at skabe en ny type national bevidsthed. Jelko Kacin, medlem af Europa-Parlamentet og ansvarlig for dets evaluering af Serbien, udtalte ifølge mediet Balkan Insight, at det voldsomme og voldelige angreb på deltagerne i Pride-paraden kunne skade Serbiens muligheder for at blive medlem af EU:

The images of Belgrade under siege that have circulated the world have sent a very bad message about the lack of basic tolerance towards minorities in Serbia, but also the inefficiency of state institutions (Barlovac 2010)

Kacins udtalelse er ikke kun en kritik af angrebet på paraden, men også myndighedernes forsøg på at stoppe dette angreb. Det skader altså Serbiens chance for at blive medlem af EU, hvis landet ikke kan beskytte minoriteter i Serbien – en gruppe, som Šerifović også er en del af. Derfor kan Šerifovićs sejr i ESC forstås som at have været en del af udviklingen af en ny del af den nationale bevidsthed, hvor Šerifović er blevet brugt til at vise både Serbien selv, men også resten af Europa, at landet accepterer minoriteter.

Konklusion

Denne artikel har udlagt, hvordan Šerifovićs optræden og diskursen om sejren i ESC var med til at styrke Serbiens mulighed for EU-medlemskab, samt hvordan Serbien positionerer sig i forhold til EU ved at benytte ESC som indgangsvinkel. Serbien fremstilles gennem forskellige diskurser både som et tilbagestående land, der står i et modsætningsforhold til de vestlige lande i Europa, men også som et land, der deler politiske værdier med de vestlige lande og EU.

Artiklen har ligeledes udlagt hvordan Serbiens optræden i ESC hænger sammen med landets indenrigs-, udenrigs- og europapolitiske situation i forhold til deres ønske om at opnå EU-medlemskab og Šerifovićs deltagelse i ESC bliver brugt som en del af flere politiske agendaer. Serbiens på daværende tidspunkt nylige selvstændighed og samtidige modsatrettede politiske interesser kan forstås som et skelsættende vendepunkt, hvor landet skulle beslutte sig for sit politiske ståsted, hvilket var altafgørende for valget af dets udenrigspolitiske samarbejdspartnere i fremtiden. Šerifovićs virke som EU-ambassadør kan opfattes som et ønske om at opnå EU-medlemskab. Šerifovićs sejr og status som EU-ambassadør kan forstås som en belønning for god opførsel fra Europa.

Derudover fremstiller Serbien sig som et land, der deler EU's politiske værdier for at øge sine chancer for at kunne indgå i et *politisk* fællesskab med EU. Serbiens modsatrettede politiske poler og dertilhørende udenrigspolitiske interesser afspejlede omkring præsidentvalget i 2008 landets positionering i forhold til EU, hvorved diskursen om Šerifovićs deltagelse og antagelsen om hendes

seksualitet blev brugt til at fremme håbet om to former for *det nye Serbien* - et proeuropæisk Serbien eller et antieuropæisk Serbien.

Litteraturliste:

- Andersen, Dorte [2007] 2008: "På vej mod en europæisk suverænitet?". Højrup, Thomas og Bolving, Klaus: *Velfærds-samfundet. Velfærdsstatens forsvarsform?* Museum Tusulanums Forlag: 285-319.
- Andersen, Dorte & Sandberg, Marie 2010: "Enhed i mangfoldighed. EU's forsøg på at afpolitiserer folkekulturen og civilisationsbegrebet". Hemmersam, Flemming; Jespersen, Astrid og Otto, Lene (red.): *Kulturelle processer i Europa*. Museum Tusulanums Forlag, København: 225-236.
- Bochsler, Daniel 2008: "The presidential election in Serbia, January–February 2008". *Electoral Studies*, vol. 27 (4): 745-748.
- Butler, Judith 1988: "Performative Acts and Gender Constitution An Essay in Phenomenology and Feminist Theory". *Theatre Journal*, december 1988, vol. 40 (4): 519-531.
- Habermas, Jürgen 2001: "Why Europe needs a Constitution". *New Left Review*, no. 11: 5-26.
- Pešić, Jelena 2006: "Persistence of Traditionalist Value Orientations in Serbia". *Sociologija*, vol. 48 (4): 289-307.
- Said, Edward W. [1978] 2002: "Indledning". *Orientalisme, vestlige forestillinger om Orienten*. Roskilde Universitetsforlag: 27-54.
- Sandberg, Marie; Christensen, Søren, og Jespersen, Astrid P. 2017: "Fællesskaber i kulturvidenskabeligt perspektiv". Christensen, Søren; Jespersen, Astrid P., Mellemsgaard, Signe og Sandberg, Marie (red.): *Kultur som praksis - etnologiske perspektiver på individualitet og fællesskab, kultur og historie*. Hans Reitzels Forlag, København: 67-101.
- Stråth, Bo 2000: "Europe as a Discourse". I: *Europe and the Other and Europe as the Other*, P.I.E. Peter Lang: 13-44.
- Todorova, Maria 2009: "Balkanism and Orientalism: Are They Different Categories?". *Imagining the Balkans*, Oxford University Press: 3-20.

Hjemmesider:

- Anastasijevic, Dejan 2007: "Serbs Cheer a Eurovision 'Conspiracy'". Time Magazine. <http://content.time.com/time/arts/article/0,8599,1620954,00.html> (Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- Barlovac, Bojana 2010: "Serbian, Foreign Officials Condemn Anti-gay Riots". Balkan Insight. <https://balkaninsight.com/2010/10/11/belgrade-riots-draws-vehement-opposition/> (Sidst besøgt 7. oktober 2021)

- Brussels 2008: "Brussels: celebrating diversity with the Ambassadors of the European Year of Intercultural Dialogue". European Commission.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_07_1842
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- Bygbjerg, Søren 2007: "Marija i Danmark". DR.
<https://www.dr.dk/event/melodigrandprix/marija-i-danmark>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- DR 2008: "Serbisk EU-sanger støtter ekstrem præsidentkandidat". DR.
<https://www.dr.dk/nyheder/udland/serbisk-eu-sanger-stoetter-ekstrem-praesidentkandidat>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- McLaughlin, Daniel 2008: "Serbs split over where their future lies". The Guardian.
<https://www.theguardian.com/world/2008/feb/03/serbia.theobserver>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- Greer, Germaine 2007: "Go, Marija! Eurovision's triumphant lesbian Gypsy". The Guardian.
<https://www.theguardian.com/culture/tvandradioblog/2007/may/21/gomarijaevisionstriumph>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- RTV Slovenija MMC 2007: "Bo Marija Serifović volila Nikolića?" RTV Slovenija MMC.
<https://www.rtvlo.si/zabava-in-slog/znani/bo-marija-serifovic-volila-nikolica/189453>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- Trend News Agency 2008: "EU concerned over Eurovision winner's links to Serb nationalists". Trend News Agency. <https://en.trend.az/azerbajjan/society/1119741.html>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)
- Tzortzi, Ellie 2007: "Eurovision win boosts Serbia mood". Reuters.
<https://www.reuters.com/article/uk-serbia-eurovision-mood-idUKTZO37546120070513>
(Sidst besøgt d. 7. oktober 2021)

